

Այս տաղնապի միջոցին կիւմիշխանայի կողմէն օգնութիւն կու-
ղէր Թորոքումը: Անդրանիկը օթոմոսպիլ նստելով չորս ղինւած թիկ-
նապահներով իսկոյն օգնութեան վայրը հասաւ, բայց ինչ անցած-
դարձած էր որ իսկոյն յետ դարձաւ նոր կարգադրութիւն անելով:

Ամէն ոք իր գլուխը կորցրածի պէս էր: Մինչեւ անգամ եկեղե-
ցու բանալին էլ կորցրած էին եւ մէկը միւսին կը հարցնէր: Այս
տաղնապի միջոցին մեր շէնքի առաջ խոնկեց մի բաղմութիւն ղին-
ւած ձիաւորների: Անոնց մէջէն մէկը թիկնաւէտ եւ խրոխտ ձայնով
կը պոռար. «Ով որ կուգէ մեռնել, քող ինձ հետ գայ»: Սերաստացի
հերոս Մուրատն էր: 37 հոգուց բաղկացած խմբով մը գնաց ճակա-
տեցաւ թիւրք բանակին հետ եւ ազատեց պաշարւած հայերին:

1918 թ. 26 փետր.: Մի պատմական թւական: Էրզրումի նահան-
ջը: Ամէն ոք, ով եւ ինչպէս, որ կարողացաւ սկսեց փախչել: Մերը
իր մանուկը ուրացած էր: Խուճապ ու գաղթ: Ամէնքը ուղքով կամ
սայլով, մըջիւնների նման շարուեղարան, կը գնան թողած ուղ-
մական պահեստները եւ պաշարեղէնները, որոնց թւում եւ 80-ի
չափ հիւանդները Սանասարեանի Դպրոց-Հիւանդանոցում:

Երբ ամէն ոք իր կեանքի մասին էր մտածում, անդին Մուրատը
իր քաջարի ընկերներովը կուեկով կը նահանջէր: Ան հազարաւոր
հոգիներու ազատագրութեան միջոցներ ստեղծեց, որոնք արտասու-
քով կազօթէին Մուրատի արեւշատութեան համար: Մի պառաւ մա-
միկ կապոյցը թելին տակ ճանապարհին ինձ կըսէր. «Հայր-Սուրբ,
պիտի չմեռնեմ մի անգամ էմ Մուրատին տեսնեմ, քող նոր Աստուծ
հոգիս առնի. նա մեր բոլորի կեանքը ազատեց քիւրքի բարբարո-
սութիւնից, ազատեց մեր հարսները եւ մատղաշ աղջիկները...»:

Անմահ Հերոսի այս վերջին օրհասականը ո՛չ Ձանգեղուրի եւ
ոչ Երզնկայի կռիւներին կը նմանէր, այլ մահու եւ կենաց դիւ-
ցազներգութիւնն էր: Մուրատը իր եւ իր ընկերների միջոցաւ հա-
ղարաւոր կեանքերու ազատարար հանդիսացաւ:

ՀԱՄԱՌՅՐ ԱՅՆ ՇԻՐԻՄԻՆ, ՈՐԻ ՏԵՂԸ ՀԱՅԻՆ ԱՆՅԱՅՏ է:

12 Սեպտ. 1927 թ.

ԽՈՐԷՆ ՎՐԳ. ԼԱԶԱՐԵԱՆ

Սառութ Միլվոֆի, Վիսֆ.

ԳՐԻԳՈՐԻՍ ԵՊ. ՊԱԼԱՔԵԱՆ

Հոկտ. 8-ին, Մարտէյլում, մեռաւ Գրիգորիս Եպ. Պալաքեանը:
Հանգուցեալը Թողատցի էր, ծնւած 1879-ին: Նախնական կրթութիւ-
նը ստացել էր տեղական ազգային դպրոցում, ապա աւարտելով

Կարնի Սանասարեան վարժարանը՝ բարձրագույն ճարտարագիտական ուսում էր առել Գերմանիայում :

Արտասահմանից վերադառնալով՝ Պալաքեանը մտաւ Արմաշի վանքը, ձեռնադրւեց վարդապետ՝ վեղարի տակ յուսալով օգտակար լինել ժողովրդին : Այնուհետեւ ունեցաւ բաւական եռուռ եւ բազմակողմանի կեանք, վարելով եկեղեցական-վարչական պատասխանատու պաշտօններ եւ մասնակցելով հասարակական-մշակութային այլազան գործերի : Ի միջի այլոց, Սանասարեան վարժարանի փոխադրութիւնը Կարնից Սերաստիա, 1912 թ. նա զլուս բերեց, հակառակ Կարնոյ ժողովրդի եւ հայ հասարակութեան բռնուն բողոքի, այդպիսով նւիրադործելով Սանասարեան խնամակալութեան քմահաճոյքը եւ ծանր հարւած տալով Հայաստանի այդ կարեւոր կրթական հիմնարկութեան :

Արտակարգ եռանդի ու գործունակութեան տէր, բայց բնաւորութեամբ անհանդարտ ու անկանոն, գործէ գործ ու պաշտօնէ պաշտօն նետող, աղմուկով գործող եւ իր շուրջը միշտ վէճ յարուցանող՝ Պալաքեանը չկարողացաւ որեւէ տեղ տեւականօրէն մնալ ու հիմնական գործ կատարել : Վերջին օրինակը՝ կաթողիկոսական պատւիրակութիւնը Եւրոպայում, 1926 թւից սկսած, ապա առաջնորդութիւնը Մարսէյում, ուր, առանց ուժերը կշռելու, մէկ անգամից շատ գործերի ձեռնարկեց եւ չկարողացաւ տակից դուրս գալ : Նա էր, նաեւ, որ Մարսէյի հայ գաղութին օժտեց յաւիտենական մի կուսանձոր՝ Խորասանճեան եկեղեցին, մինչդեռ իրենից կախած էր, փոխանակ եկեղեցի չինել տալու, մշակութային մի կարեւոր հիմնարկութիւն, օրինակ, աղգային դպրոց հիմնելը : Ի վերջոյ յուսահատ՝ քաշուցաւ առաջնորդութիւնից՝ կրթական-մշակութային գործին նւիրելու որոշումով :

Բաւական լայն զարգացման տէր, մտքով սուր, եռանդուն՝ Պալաքեանը, անշուշտ, այս ասպարէզում կարող էր անհամեմատ աւելի օգտակար լինել, քան առաջնորդական-վարչական ասպարէզում, որ իրը չէր : Իբրեւ գրական գործ, նրանից յետոյ մնում է մի հատոր - «Գողգոթա» - տարագրութեան յիշատակներ : Թւրքական եղեռնին նա էլ քշւել էր արաբական անապատները, բայց ազատւել էր շնորհիւ գերման զինուորականների միջամտութեան :

Պալաքեանը մէկն էր արտասահմանի այն հոգեւորականներից, որոնք չհրապուրւեցին Չէկայի նետած խայծերով : Չվարակեց նաեւ հոգեկան այն սուր հիւանդութեամբ, որի ճիրաններում մինչեւ այսօր էլ դեռ գալարւում է գաղութահայութեան եւ կղերականու-

թեան մի մասը: Ամենքի հանդէպ մնաց անկախ: Մեր հոտած ժամանակների համար ա՛յս էլ առաքելութիւն է:

ԿԱՐԱՊԵՏ ՄԵԼԻՓՈՆԵԱՆ

Յուլիս 23-ին Գահիրէում մեռաւ եգիպտահայ յայտնի դրամատէր Կարապետ Մելքոնեանը: Հանգուցեալը ծնւել էր 1860 թ. եւ երկար տարիներ ընթացքում իր աւագ եղբօր՝ Գրիգորի հետ Եգիպտոսում դիզէլ էր մեծ հարստութիւն: Մելքոնեան ծխախոտի յայտնի գործարանը նրանց էր պատկանում:

Թրքախօս, ամբողջապէս կլանւած դրամի ու հարստութեան խնդիրներով, Մելքոնեան եղբայրները շատ չէին ապրում հայ կեանքով ու չէին հետաքրքրւում նրա պահանջներով: Հայաստանի Հանրապետութեան ստեղծումը ամբողջ հայութեան հետ՝ ցնցեց եւ սըրանց. 1920 թ. Գրիգոր Մելքոնեանը դիմեց Հայաստանի կառավարութեան՝ խնդրելով, որ իրեն շնորհւի Հայաստանի քաղաքացիութեան պատիւը, յայտնելով միաժամանակ, որ իր խոշոր հարստութիւնը կտակում է Հայաստանին: Բայց երբ քաղաքացիութեան թուղթը հասաւ արտասահման, Հայաստան արդէն խորհրդայնացւած էր:

Գրիգոր Մելքոնեանի մահից յետոյ՝ կրտսեր եղբայր Կարապետը իւր բաժին հարստութիւնն էլ միացրեց ու Մելքոնեան տան ամբողջ ունեցւածքը նւիրեց ազգին: Այնուհետեւ Մելքոնեան դրամների շուրջ տղի ունեցան բաւական տխուր երեւոյթներ, որոշ մարդիկ նոյնիսկ շանթաժի դիմեցին եւ գումարներ փրցրին, մինչեւ որ կարելի եղաւ համաձայնութիւն գոյացնել Կարապետ Մելքոնեանի եւ Պօղոս Նուպար փաշայի միջեւ:

Այդ համաձայնութեամբ, 1925 թ. դեկտ. 25-ին, Աղեքսանդրիայի Խառն Դատարանի նոտարութեան առջեւ Մելքոնեան եղբայրների նւիրատուութիւնը – 650,000 եգիպտ. ոսկի – փոխանցւեց Հ. Բ. Ը. Միութեան հետեւեալ պայմաններով. –

Մելքոնեան Գործատան հաշւարդարից յետոյ, ստացւած ամբողջ գումարը վերածւում է պետական արժէթղթերի եւ պահ է տրւում անդլիական եւ ամերիկեան դրամատներին: Դրամադլիսի տարեկան հասոյթը յատկացւում է հետեւեալ նպատակների. –

ա. – Կիպրոսի Նիկոսիա քաղաքի Մելքոնեան զոյգ հաստատութեանց մէջ պիտի պահւին առ առաւելն 500 երկսեռ որբեր:

բ. – Տարեկան 1000 ոսկի պիտի տրամադրւի Երուսաղէմի Հայոց